

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО ВИХОВАННЯ ЗСЖ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА ЗАСАДАХ ГЕНДЕРНОГО ПІДХОДУ

У статті розкриті особливості впровадження у навчальний процес вищих навчальних закладів моделі підготовки майбутніх учителів фізичної культури до виховання здорового способу життя молодших школярів на засадах гендерного підходу.

Ключові слова: освіта, підготовка, учитель, модель, спецкурс, гендерний підхід.

Постановка проблеми. У нашому дослідженні визначено параметри професійної готовності майбутніх учителів фізичної культури до вирішення одного з головних завдань своєї педагогічної діяльності – виховання ЗСЖ школярів. Створений еталонний образ фахівця як кінцева мета професійної підготовки вимагає, відповідно, визначення комплексу педагогічних умов її організації. У нашому випадку педагогічні умови являють собою певний комплекс обставин, необхідних у досягненні професійної готовності майбутніх учителів фізичної культури до виховання школярів з високим рівнем здоров'я.

Пріоритетним завданням системи освіти є виховання людини в дусі відповідального ставлення до свого здоров'я й ведення ЗСЖ як до вищої індивідуальної й суспільної цінності, формування високого рівня здоров'я дітей та учнівської молоді в усіх його аспектах – духовному, психічному, фізичному. Саме тому сучасний зміст професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури повинен бути зорієнтований на озброєння студентів теоретичними знаннями й практичними вміннями щодо формування, збереження й зміцнення здоров'я та виховання аспектів ЗСЖ.

Робота виконана відповідно до плану НДР Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

Метою дослідження є впровадження у навчальний процес авторської моделі підготовки майбутніх учителів фізичної культури до виховання здорового способу життя молодших школярів на засадах гендерного підходу.

Результати дослідження. У концепції валеологічної освіти педагогічних працівників (проект) наголошується, що зміст валеологічної освіти майбутніх учителів повинен реалізуватися через мультидисциплінарний підхід, який передбачає валеологізацію навчальних дисциплін, зокрема основ медичних знань, вікової фізіології й психології, шкільної гігієни, педагогіки, методики викладання шкільних предметів [4]. Особливо це стосується студентів факультетів фізичної культури, покликаних у майбутній професійній діяльності виховувати всебічно розвинених і здорових школярів. Отже, теоретичний аспект професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури повинен здійснюватися за оновленим змістом. На нашу думку, цього цілком можливо досягти через включення в окремі дисципліни додаткової інформації оздоровчого напрямку, що виступає важливим чинником спрямованості фахової підготовки студентів на виховання ЗСЖ молодших школярів на засадах гендерного підходу.

Як справедливо зазначає вітчизняний науковець В. Горашук, знання, які майбутні вчителі одержують у ВНЗ, у своїй основній масі не цілком об'єднані в єдину систему наукових уявлень про майбутню діяльність у школі. Необхідно так відкоригувати систему знань, щоб кожна навчальна дисципліна виступала

у свідомості студента як засіб вирішення головного завдання професійно-педагогічної діяльності – формування всебічно розвиненої, здорової особистості школяра [3]. З огляду на те, що сьогодні в професійній підготовці студентів факультетів фізичної культури спостерігається серйозна роз'єднаність предметів, дуже важливим є інтегрування змісту професійної підготовки стосовно питань виховання ЗСЖ школярів, і, таким чином, орієнтувати майбутніх учителів на діяльність у сфері виховання школярів з високим рівнем культури здоров'я [2].

Враховуючи сучасні вимоги, що ставляться до вчителів фізичної культури, професійна підготовка фахівців з фізичної культури повинна будуватися таким чином, щоб істотно підвищити якість освіти, роль фізичної культури, яка формує здоров'я [1].

Отже, для забезпечення ефективності підготовки майбутніх учителів фізичної культури до виховання ЗСЖ молодших школярів на засадах гендерного підходу необхідно здійснити оновлення змісту підготовки, яке передбачає: структурування професійно-орієнтованих і спеціальних дисциплін з метою спрямування змісту, насамперед, на вивчення концептуальних положень, формування творчих здібностей, вмінь узагальнювати й аналізувати процеси і явища; системне поєднання дисциплін, передусім профільюючих, з орієнтацією на цілісну професійну діяльність, де окрема дисципліна повинна служити засобом досягнення цієї мети; визначення змістових ліній освітньо-професійної підготовки за об'єктами професійної діяльності та способами діяльності; зміна питомої ваги того чи іншого предмета або навчального матеріалу для більш детального опрацювання студентами питань, пов'язаних з професійною діяльністю; включення допоміжних відомостей, що конкретизують зміст навчальної інформації відповідно до фаху, за яким відбувається підготовка фахівця; добір практичних завдань і задач; удосконалення залікових вимог для змін у ставленні до навчального матеріалу, який стає засобом навчання, а не його метою.

Розробка та впровадження в процес професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури спецкурсу "Гендерні аспекти виховання ЗСЖ молодших школярів" в нашому дослідженні також були визначені важливою умовою підвищення ефективності підготовки студентів до майбутньої професійної діяльності в контексті виховання ЗСЖ молодших школярів на засадах гендерного підходу. Зауважимо, що зміст спецкурсу необхідно будувати таким чином, щоб, по-перше, він узагальнював отримані раніше теоретичні й практичні знання щодо виховання ЗСЖ школярів на системному рівні, по-друге, подавав студентам додаткову інформацію щодо особливостей використання гендерного підходу у сучасній середній загальноосвітній школі. У зв'язку з вищезазначеним організацію й викладання спецкурсу, з нашого погляду, доцільно здійснювати на IV курсі навчання студентів у ВНЗ. Необхідність розробки та впровадження спецкурсу визначається тим, що він не тільки узагальнює, доповнює і поглиблює попередньо отримані теоретичні знання з питань виховання ЗСЖ та використання гендерного підходу у навчанні і вихованні учнів, але й цілеспрямовано озброює майбутніх учителів фізичної практичними та методичними прийомами виховання ЗСЖ школярів у навчальній та позанавчальній діяльності.

Реалізація набутих теоретичних знань і практичних умінь з виховання ЗСЖ молодших школярів на засадах гендерного підходу під час педагогічної практики було визначено наступною умовою професійної підготовки студентів до виконання сучасних, оздоровчих завдань загальноосвітніх навчальних закладів у майбутній педагогічній діяльності. Педагогічна практика відіграє важливе

значення в професійній підготовці вчителя фізичної культури, оскільки вона тісно пов'язує теоретичне навчання студентів з їх практичною діяльністю в середній загальноосвітній школі. Метою педагогічної практики, окрім підготовки майбутнього вчителя до виконання професійних обов'язків, також є формування в студентів професійно значущих якостей та розвитку інтересу до майбутньої професійної діяльності. У зв'язку з цим важливо спрямувати зміст педагогічної практики таким чином, щоб максимально наблизити її до майбутньої професійної діяльності вчителя фізичної культури у сфері формування виховання ЗСЖ молодших школярів на засадах гендерного підходу.

Відповідно до запропонованих умов підготовка майбутніх учителів фізичної культури до виховання ЗСЖ молодших школярів на засадах гендерного підходу проходила у три етапи. Перший етап (початковий – I курс) передбачав набуття студентами базових знань і вмінь з виховання ЗСЖ молодших школярів та використання гендерного підходу у навчанні і вихованні учнів, ознайомлення майбутніх учителів на практиці з оздоровчими технологіями, вироблення початкового уявлення про майбутню професію з урахуванням сучасних вимог. Другий етап (основний) охоплював II та III курси й забезпечував поглиблене озброєння студентів необхідними знаннями, вміннями й навичками з виховання ЗСЖ молодших школярів на засадах гендерного підходу, формування професійно значущих якостей, подальше засвоєння оздоровчих технологій, вироблення інтересу до майбутньої професійної діяльності в контексті виховання здорової молоді. Третій (завершальний) етап передбачав узагальнення й реалізацію набутих теоретичних знань і практичних умінь під час педагогічної практики у загальноосвітній школі.

Сьогодні теоретичний аспект професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури повинен здійснюватися за оновленим (удосконаленим) змістом. У зв'язку з цим на кожному етапі підготовки, враховуючи розташування предметів (фундаментального й професійно орієнтованого циклів) відповідно до курсів навчання, ми прагнули доповнювати їх науковою інформацією з питань виховання ЗСЖ молодших школярів на засадах гендерного підходу.

На першому етапі у коло нашої уваги потрапили такі навчальні предмети, як педагогіка, психологія, гігієна, безпека життєдіяльності. Під час вивчення вищезазначених дисциплін на початковому етапі підготовки студентів передбачалося вирішення таких завдань:

- сприяти формуванню в студентів розуміння значущості здоров'я для людини, усвідомлення актуальності виховання ЗСЖ особистості на сучасному етапі розвитку суспільства;
- закласти основи гендерного виховання у процесі навчання та виховання учнів;
- розвивати в студентів розуміння понять “гендер”, “гендерний підхід”, “здоров'я”, “здоровий спосіб життя”;
- сприяти усуненню в майбутніх учителів фізичної культури гендерних стереотипів, які історично сформовані у сучасній школі, а також спрямовувати зусилля на духовно-моральне виховання студентів;
- сформувати початкове уявлення про майбутню професійну діяльність в контексті виховання ЗСЖ школярів на засадах гендерного підходу.

На другому етапі підготовки студенти почали вивчення навчального курсу теорія і методика фізичного виховання, фізіологія людини, психологія спорту, основи педагогічної майстерності. Підготовка майбутніх учителів фізичного виховання на другому етапі в експериментальних групах була спрямована на розв'язання таких завдань:

- розкрити можливості використання знань ТіМФВ, фізіології людини у вихованні ЗСЖ школярів;
- розкрити особливості педагогічної діяльності вчителя під дією гендерних стереотипів при вихованні особистості молодших школярів, а також сприяти розвитку усвідомлення студентами цінності передового досвіду й використання його в майбутній професійній діяльності;
- сприяти розвитку в майбутніх учителів фізичної культури почуття відповідальності за здоров'я своїх вихованців;
- розвивати в студентів розуміння значущості виховання ЗСЖ школярів для формування, збереження й зміцнення здоров'я людини в усіх його аспектах;
- активізувати студентів до початкових етапів дослідницької роботи з вивчення аспектів ЗСЖ молодших школярів та особливостей його виховання у хлопчиків і дівчат.

На третьому етапі підготовки студенти вивчали дисципліну “Валеологія”, а також спецкурс “Гендерні аспекти виховання ЗСЖ молодших школярів”, що забезпечувало вирішення наступних завдань:

- розгорнути подальше вивчення теоретичних засад і практичних рекомендацій з метою виховання ЗСЖ школярів;
- сформувати поглиблене уявлення студентів про особливості, специфіку й організацію виховання ЗСЖ молодших школярів на засадах гендерного підходу;
- забезпечити подальший розвиток усвідомленості у гендерноорієнтованій спрямованості майбутніх вчителів фізичної культури в їх професійній діяльності.

Оскільки додаткова інформація, упроваджена в зміст окремих предметів, має свою специфіку, це вимагало від нас проведення з викладачами різного роду консультацій. Так, наприклад, завчасно, до початку навчального року, викладачам відповідного предмета пропонувалася навчальна програма, адаптована до викладання в експериментальних групах на основі державної й робочої програм, а також список необхідної літератури (у тому числі й адреси мережі Інтернет). У разі потреби надавалася окрема інформація (у вигляді конспектів) із запланованих питань.

Висновок

Отже, можна зробити висновок, що формування теоретичного компонента професійної готовності майбутніх учителів фізичної культури до виховання ЗСЖ молодших школярів на засадах гендерного підходу забезпечується за рахунок поетапної підготовки студентів на засадах принципу інтеграції, доповнюючи зміст теоретичних дисциплін (педагогіка, психологія, фізіологія людини, гігієна, теорія та методика фізичного виховання та ін.) фундаментального та професійно орієнтованого циклу науковим матеріалом з виховання ЗСЖ молодших школярів.

Список використаних джерел:

1. Бабанский Ю. К. Педагогика: учебное пособие [для студентов педагогических институтов] / Ю. К. Бабанский, В. А. Слостенин, Н. А. Сорокин. – М.: Просвещение, 1988. – С. 129.
2. Бобкин А. И. Некоторые вопросы организации профессиональной подготовки студентов на факультетах физического воспитания // Основы профессионального мастерства учителя физической культуры: Тез. докл. Всесоюз. науч. конф. (14–16 сент. 1976 г.). – Ульяновск, 1976. – С. 76–77.

3. Горашук В. П. Формирование культуры здоровья школьников (теория и практика) / В. П. Горашук. – Луганск: Альма-матер, 2003. – 376 с.
4. Гринькова М. В. Методика викладання валеології: навч.-метод. посібник / М. В. Гринькова. – Полтава: АСМІ. – 2003. – 220 с.
5. Заїкін А.В. Інноваційні підходи до підготовки спеціалістів з фізичної культури // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету імені Т.Г.Шевченка. – Випуск 55. Серія: педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт: Збірник у 2-х т. – Чернігів: ЧДПУ, 2008. – № 55. – Т.1. – С.160-163.

In the article the features of introduction in the educational process higher educational establishments of model preparation future teachers of physical culture to education of healthy way of life junior schoolboys on the basis of gender approach are exposed.

Key words: education, preparation, teacher, model, special course, gender approach.

Отримано: 23.11.2010

УДК 37.017:17:614

*Т. І. Конькова,
Л. В. Третяк*

ДО ПРОБЛЕМИ ДУХОВНИХ ОРІЄНТИРІВ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ

У статті порушується проблема формування духовних орієнтирів здорового способу життя, комплекс принципів та критерії визначення його рівня.

Ключові слова: здоровий спосіб життя, його критерії, принципи, духовні цінності, формули самонавіювання.

Формування якісно нової, фізично досконалої, високодуховної, освіченої, працелюбної людини – це необхідна передумова розбудови суверенної демократичної України, про що йдеться у “Державних стандартах загальноосвітнього навчального закладу”, які визначають зміст освіти та вимоги до рівня підготовки учнів, зокрема у галузі “Здоров’я і фізична культура”.

Стержневим напрямком цього процесу є утвердження здорового способу життя педагогів і вихованців. “Мати гарне здоров’я, – зазначає П.С.Брегг, автор однієї з популярних сьогодні систем оздоровлення, – це мати почуття найвищого блаженства, що дозволяє людині говорити із задоволенням: “Я почувую себе чудово! Я живу чудово!”.

Ще древні обґрунтовували, що мистецтво виховання – “це не що інше, як знання засобів для утворення більш сильних і міцних тіл, більш освічених розумів і більш добродішних душ” (К.А. Гельвецій). “Хто міцний тілом, – вважав Епіктет, – той може терпіти і жару, і холод. Так і той, хто здоровий морально, у змозі перенести і гнів, і горе, і радість та інші почуття”.

З погляду нових завдань формування здорового способу життя дітей фізична культура не тільки виконує функцію тіловиховання, але й наповнюється філософським змістом – поєднує високе поривання духу з відчуттям життя у всіх його проявах, що зазначається в Указі Президента України “Про заходи щодо розвитку духовності, захисту моралі та формування здорового способу життя громадян”. На його виконання спрямовані органи виконавчої влади, громадські, релігійні організації, навчальні, культурно-просвітницькі заклади. Їх діяльність “повинна бути зосереджена на впровадженні у суспільну свідомість переваг